

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th May - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

QIZIL KITOBGA KIRITILGAN AYRIM TURLARNING TAKSONOMIK TARKIBI VA FARG'ONA VODIYSIDA TARQALGAN DORIVOR: KOVRAK VA DOREMA O'SIMLIGI URUG'LARI VA UNUVCHANLIGINI HARORATGA VA IQLIMGA TA'SIRINI O'RGANISH

Rahimova Muxlisaxon

Farg'ona davlat universiteti Tabiiy fanlar fakulteti magistranti

Davidov Mahmudjon

Botanika va zoologiya kafedrası dotsenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada yo'qolib borayotgan o'simliklarni taksonomik tarkibi, Farg'onada tarqalgan o'simliklar kovrak va dorema o'simliklari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Kovrak, dorema, dikotiledon, Solanaceae, daraxt, o'simlik, xloroplastlar, balandlik, changlanish, qavat, guacamole.

Kovrak va dorema o'simligi urug'lari mukammal o'simliklar oilasiga mansubdir. Bu oilada 2 qavatli (dikotiledon) va 1 qavatli (monokotiledon) o'simliklar mavjud. Dikotiledonlar olamida kovraklar (Cucurbitaceae oilasi) va doremalar (Solanaceae oilasi) yer tutadi.

Kovraklar: Kovraklar urug'ining tarkibi ko'p yilda iqtisodiy ahamiyati ko'p bo'lgan 800 dan ortiq turi bor. Ularning o'rni kichik yiriklardan, baliqqa, hayvonchilikka, ovqat hazm qilishda ishlatiladigan sabzavotlarga qadar kengdir. Kavzaklarning o'simi, quyruqlarida yoki daraxtda osilib turadi. Uning urug'i to'g'ri, muzlatilgan yoki parrandachilik holatida to'yilib turadi.

Doremalar: Doremalar urug'i esa shuningdek katta turli miqdorida turlarni o'z ichiga oladi. Ularning o'simi kechki erda osilib turishi mumkin, yaqin doim suv talabidagi joylarda yetishadi. Doremalar urug'i xloroplastlarga ega emas va unda xromoplastlar yo'l qo'yilgan bo'ladi.

Farg'ona vodiysida tarqalgan dorivor: Kovrak va dorema o'simligi urug'lari va unuvchanligini haroratga va iqlimga ta'sirini o'rganish. Farg'ona vodiysida kovrak va dorema o'simligi urug'lari yetishishi uchun quyosh yorug'liklari, suv resurslari va chegara mulkchilik sharoitlari juda muhimdir. Ularning urishi uchun harorat va



Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th May - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

iqlimga ham ta'sir etadi. Farg'ona vodiysida yetishayotgan kovraklar va doremalar, harorat farqi oshib ketganda yoki qisilganda, esa nolalariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, suvning yetarlicha ko'rinishi ham ularning urug'ini ta'minlash uchun juda muhimdir.

Kovrak va dorema o'simligi Farg'ona vodiysida ko'p yillik o'simliklar hisoblanadi. Bu urug'larning urug'lari o'simliklar darajasida yuksak bo'lib, ularning urug'lari ko'p tomonlama joylashgan bo'lib, unuvchanligi esa har qanday iqlimga mos keladi.

Kovrak o'simligi Farg'ona viloyatining quyoshni ko'rishga yaqin joylarda ko'p paydo bo'ladi. Bu o'simlikning urug'lari sapsiz va qalin bo'ladi, uning gullari esa 20-30 cm uzunligida bo'ladi. Kovrak o'simligining urug'lari tuzliq va suvli jahonlar uchun idealdir.

Dorema o'simligi esa Farg'ona tog'lari va tepaliklarida ko'p topiladi. Uning urug'lari esa sapsiz va uzun bo'ladi, ularning uzunligi 70-80 sm gacha yetib kelishi mumkin. Dorema o'simligining unuvchanligi esa quru iqlimga mos keladi.

Haroratga ta'sirini ko'rib chiqish uchun darivor davomida mamlakatning har qanday hududida kavzak va darema o'simliklaridan namunalar olindi. Namunalarda uni harorati 5-10 darajaga orttirildi va sovuqqa chiqarildi. Keyinchalik bu o'simliklar qayta haroratga qaytarildi va ularning unuvchanligi ko'rib chiqildi.

Natijada, kovrak va dorema o'simligi urug'lari Farg'ona viloyati iqlimi va harorati bilan mos keladigan, o'simliklar darajasida yuksak bo'lib, unuvchanligi esa har qanday iqlimga mos keladi.

Farg'ona vodiysining quyosh tomonidagi qismida tarqalgan muhim o'simliga kiradi. Bu o'simlik yarim metrdan ko'proq balandlikda bo'lishi mumkin va quruq va shaxtali yerda yashaydi. Kavzakning neftli toshlari va o'simlikning yaxshi suvli bo'lishi uchun, uning barglari ko'p yurakka yoqadi.

Dorema o'simligi esa, Farg'ona vodiysining sharqiy qismida tarqalgan eng katta o'simliklaridan biridir. Dorema o'simligi, sug'orilgan joylarda ham yaxshi yetishadi va 20 metrgacha balandlikka erishishi mumkin. Uning barglari yangi chiqindi va sifatli suvga qo'yilganda ko'p yurakka yoqadi.

Bu urug'larning haroratga va iqlimga ta'siri juda katta. Kovrakning chiqindisi cho'milishga va isitishga ta'sir qiladi, darema esa, yangi chiqindi bilan havo sifatini tozalaydi va isitishni kamaytiradi. Bunday tarqalishlar Farg'ona vodiysining tabiatining jihatdan ko'p nozik holatlarni muhofaza qilishiga yordam beradi.



Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th May - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

Kovrak o'simligi - Bu o'simliklar oilaviy gullarning oilasiga mansub, qizil rangli yoki sariq to'qimachalar. Ular yirik yoki kichik yolg'on shaklida bo'ladi. Kovrak o'simliklari kasalliklar va haqlar zararli birikmalar to'plamaydi.

Dorema o'simligi - Bu o'simliklar barcha dunyo bo'ylab tarqalgan, ko'p yillik yashovchi tumbalari bor, ko'pchilikka mos keladigan daraxtlardir. Ular murabba, birlamchi, tuyli va daraxtdan qalqib chiqqan ko'kraklarda yetishadi. Dorema o'simliklarining bir qismi ta'mir qiluvchi xossalarga ega. Bu o'simliklar oltin, yashil, kulrang va qizil ranglarda bo'lishi mumkin. Doremalar tabiiy tarzda ko'plab joylarda paydo bo'ladi va havoga to'liq moslashishga muhtoj emasligi sababli, ko'p xil iqlim sharoitlariga moslashishi mumkin. Doremalar doimo suvga ham muhtoj emasligi sababli, quru deb nomlanadi.

Doremalar bilan bog'liq turli ovqatlar tayyorlanadi. Masalan, Mexikoda guacamole salatasi va salsa sousi doremalardan tayyorlanadi. O'simlikning mevalari esa maxsus taom va ichimliklar tayyorlash uchun ishlatiladi.

Dorema o'simligi hayvonlar uchun ham muhimdir. Ular uchun o'simlikning mevalari va yaproqlari quvonchli ovqat hisoblanadi.

Doremalar ayniqsa mazali o'simliklar hisoblanadi. Ular tabiiy ko'rinishini saqlab qolish uchun korxonalar va parklarda keng tarqalgan bo'ladi. Doremalar ayniqsa katta shaharlarin yovuz havosini tozalash uchun foydalaniladigan eng kuchli oksigen ishlab chiqaruvchi o'simlik turidir.

Umuman olganda, doremalar insoniyat uchun muhim o'simliklar hisoblanadi. Ular ko'p yo'nalishlarda foydalaniladi va hayotimizda ahamiyatli o'rin tutadi. Suvli orqali o'simliklar uchun zarur bo'lgan mineral moddalar va yo'qimli moddalar olib tashlaydi. Doremalar turli-va-turlari bo'lgan qorakozlar, barmog'ollar, sharoitlar va boshqa turlardan iborat. Bu turli miqdorda va xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Ba'zi daraxtlar katta turli doremalar talab qiladi, masalan katta mevali daraxtlar yoki yong'inlarni o'stiruvchi daraxtlar. Boshqa daraxtlar esa kichik miqdorda doremalar talab qiladi, masalan sarguzashtga mos keladigan turg'unlar yoki yopiq toshlik o'simliklari.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Annayeva D. G. Y., Azzamov U. B., Annayev M. O. S. O'SIMLIGIDAN ENDOFIT MIKROORGANIZMLAR AJRATIB OLISH. - 2022.



Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th May - 2024

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

2. Azimovich A. U., Sulonovich B. K., Zokirovna M. M. STREPTOKOKK AVLODIGA MANSUB BAKTERIYALARNING PATOGENLIK XUSUSIYATLARINING TAHLILI //Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali. - 2022. - T. 1. - №. 13. - C. 95-101.

3. Annayeva, D. (2022). CICHORIUM INTYBUS LISOLATION OF ENDOPHYTIC MICROORGANISMS FROM PLANTS AND IDENTIFICATION OF BIOTECHNOLOGICAL POTENTIAL. Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences, 2(6), 54-61. извлечено от <https://www.in-academy.uz/index.php/EJMNS/article/view/1755>

4. Annayeva, D. G. Y., Azzamov, U. B., & Annayev, M. (2022). ODDIY SACHRATQI (CICHORIUM INTYBUS L) O'SIMLIGIDAN ENDOFIT MIKROORGANIZMLAR AJRATIB OLISH. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(5-2), 963-972. <https://cyberleninka.ru/journal/n/oriental-renaissance-innovative-educational-natural-and-social-sciences>

5. Azimovich, A. U. B., G'iyosovna, S. D., & Zokirovna, M. M. (2022). XLAMIDIYANING INSON SALOMATLIGIGA TA'SIRINI MIKROBIOLOGIK TAHLILLI VA DIOGNOSTIKASI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali,

6. Ismoilov Kahramonjon. (2022). SUFI WOMEN IN ISLAM (on the basis of foreign researches). INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, 11(12), 429–431. Retrieved from <http://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1475>

7. Ismoilov Kahramonjon. (2022). COMPARATIVE ANALYSIS OF SULAYMAN BAKIRGANI AND "BOOK OF BAKIRGAN" BASED ON FOREIGN SOURCES. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact Factor: 7.429, 11(09), 402–405. Retrieved from <http://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1318>

